

BUDGETUNDERLAG
2011–2013
KULTURRÅDETS
SKRIFTSERIE 2010:2

Tryck: Elanders, 2010
Bild omslag: Marabouparken, foto: Åke E:son Lindman
© Statens kulturråd 2010
ISSN 1654-210x
ISBN 978-91-85259-73-1

Statens kulturråd, Box 27215, 102 53 Stockholm Besök: Borgvägen 1–5
Tel: 08 519 264 00 Fax: 08 519 264 99 E-post: kulturradet@kulturradet.se Webbplats: www.kulturradet.se

KULTURRÅDET

INNEHÅLL

Förord sid. 5

Sammanfattning sid. 6

1. Inledning sid. 7

2. Samhällsförändringar sid. 8

3. Kulturpropositionen sid. 12

4. Prioriterade områden 2011–2013 sid. 16

5. Regelförändringar sid. 22

6. Förordningar sid. 23

7. Tabeller sid. 24

FÖRORD

Kulturpolitiken står inför stora organisatoriska förändringar. Statens samarbete med landsting och kommuner ska finna nya former. Dialog och långsiktighet är viktiga beståndsdelar i den nya samverkansmodellen. De medverkande parterna ställs inför delvis nya krav när de ska samverka så att kulturpolitiken blir mer öppen och inkluderande och förhoppningsvis kunna aktivera flera aktörer på regional och lokal nivå.

Den tekniska utvecklingen börjar på allvar påverka kulturlivets olika områden. Det som var smått hisnande framtidsvisioner för några år sedan, är nu verklighet. Deltagandet i kulturlivet håller på att förändras. Opera från Metropolitan i New York kan vi se direkt på kvartersbiografen, Internet erbjuder tillgång till ett näst intill obegränsat musikutbud och nya digitala former av läsverktyg för både dagstidningar och böcker kan snart bli var och ens egendom.

Det gäller att kulturpolitiken är varse de förändringar som sker i samhället och förmår att i tillämpliga delar anpassa sig till denna utveckling.

Det finns idag fler författare och andra konstutövare än någonsin som förföljs för sina åsikter och för sin konst. Det finns barn som aldrig någonsin får tillgång till de berättelser och bilder som borde vara en rättighet för alla. Det finns människor som av olika skäl aldrig kommer i närheten av den kultur som vi ofta tar som självklar.

Därför är det viktigt att då och då påminnas om vad kultur och kulturpolitik egentligen syftar till: Att utveckla oss alla som individer, att öka förståelsen för varandras likheter och olikheter och därmed utveckla det samhälle vi lever i. Så visst kan kultur vara nyttig. Oundgänglig, skulle man kunna säga.

I budgetunderlaget resoneras en del kring kulturvarorna i Sverige. Det kan vara svårt att få en tydlig bild av hur de egentligen ser ut. På diagram som visar hur de utvecklats över en längre tidsperiod, t.ex. från 80-talet fram till idag, syns inga dramatiska förändringar. Teaterintresset har varierat, läsvanorna är ganska konstanta, musikintresset verkar ha ökat lite på senare år. Mest av allt umgås vi med vänner och bekanta på vår fritid, precis som skedde för 40 år sedan.

Men det finns något i allt detta som bör uppmärksammas, nämligen att det är den äldre delen av befolkningen som svarar för ökningen av deltagandet i kulturlivet, samtidigt som utvecklingen hos den allra yngsta gruppen i undersökningen, 16–19 år, går åt motsatt håll.

Det finns anledning att fundera över detta. Håller kulturpolitiken på att bli en politik för en äldre, välutbildad medelklass? Har kulturpolitiken misslyckats med att fånga upp de ungas kultur? Tar unga människor del av kultur på ett annat sätt än äldre? Detta är frågor som bör uppmärksammas när kulturpolitiken analyseras och dess framtida inriktning bestäms.

Riksdagen har fattat beslut om nya kulturpolitiska mål och om kulturpolitikens inriktning. Från och med 2011 ska den nya samverkansmodellen mellan stat, landsting/regioner och kommuner börja fungera. Förväntningarna är stora. Kulturrådet kommer att ha en central roll i denna process. Parallellt kommer arbetet fortgå med dels de avsiktsförklaringar som redan träffats med ett antal landsting och regioner och sådana som ska träffas med nya län, dels med den traditionella bidragsfördelningen i de delar av landet som tills vidare inte omfattas av den nya samverkansmodellen. Detta blir en spännande och ansvarsfull uppgift för Kulturrådet och ett unikt tillfälle att bidra till att den nationella kulturpolitiken utvecklas och stärks.

Kennet Johansson
Generaldirektör

SAMMANFATTNING

Den inledande delen av budgetunderlaget beskriver viktiga omvärldsförändringar som kan få konsekvenser för kulturområdet. Det finns flera anledningar till detta. Dels står kulturpolitiken inför stora förändringar, dels har vi upplevt den djupaste ekonomiska krisen på länge.

Den senare delen innehåller Kulturrådets prioriterade områden och bedömningar av utvecklingen under perioden 2011–2013.

Delar av budgetunderlaget är sammanställt i samverkan med Konstnärsnämnden. Det gäller främst avsnitten om konstnärernas villkor och arbetsmarknaden för konstnärer. Men även i andra avsnitt hänvisas till gemensamma insatser.

Kulturrådets förslag till resursförstärkningar för 2011 är följande:

- Behov av centrala utvecklingsmedel för den nya samverkansmodellen, 20 miljoner kr,
- Skapande skola, utbyggnad, 60 miljoner kr

- Barns och ungas rätt till kultur, forskning, 3 miljoner kr
- Resurser till internationellt utbyte och samverkan, 20 miljoner kr
- Ökade resurser till bild- och formområdet, 10 miljoner kr
- Ökade insatser inom dansområdet, 4 miljoner kr
- Insatser för att stärka den kulturella infrastrukturen för de nationella minoriteterna, 2 miljoner kr
- Insatser för fristadsförfattare och andra förföljda konstnärer, 1 miljon kr
- Insatser för att stärka en interkulturell utveckling, 3 miljoner kr
- Höjning av Kulturrådets förvaltningsanslag, 3 miljoner kr

Sammanlagda äskanden för 2011: 126 miljoner kr. Inom flera av dessa områden kan det finnas anledning att återkomma med ytterligare äskanden under perioden 2012–2013.

1. INLEDNING

Den nationella kulturpolitiken står inför betydande förändringar. Riksdagen har fattat beslut om kulturpolitikens inriktning i enlighet med förslagen i den proposition – *Tid för kultur* (2009/10:3) – som regeringen presenterade i september 2009. Genom beslutet införs nya kulturpolitiska mål. Den enskilt största förändringen är att formerna för samverkan mellan stat, landsting och kommuner blir annorlunda. Staten och regionerna ska komma överens om hur statliga kulturmedel ska användas för att bäst stödja kulturutvecklingen i länen. Det finns redan idag en utbredd samsyn mellan staten och den regionala och kommunala nivån när det gäller utvecklingen på kulturområdet, bl.a. när det gäller tillgången till kultur av hög kvalitet i hela landet. Genom överläggningar och överenskommelser kan denna samsyn utvecklas ytterligare och ta tillvara både nationella och regionala kulturpolitiska prioriteringar. Både den nationella och regionala kulturpolitiken kommer att stärkas genom ökad samverkan. Förhoppningsvis kommer effekten av en ökad samverkan också bli att kulturpolitiken stärks så att betydelsen av kultur i samhällsutvecklingen ökar.

Regeringen har i kulturpropositionen bedömt att den nya samverkansmodellen ska kunna införas i Skåne, Västra Götaland, Gotland och Halland fr.o.m. 2011. Därefter är det meningen att den nya samverkansformen successivt ska genomföras i samtliga län. Kultursamverkansutredningen har nyligen överlämnat sina förslag när det gäller de närmare formerna för modellen. Utredningen föreslår att även Norrbotten ska kunna vara med redan från 2011.

Regeringen har pekat ut att Kulturrådet ska vara den myndighet som ska företräda staten i förhandlingarna och överenskommelserna med regionerna inom ramen för den nya samverkansmodellen. Det innebär ett ansvarsfullt och spännande uppdrag som Kulturrådet ser fram emot att arbeta med.

Även andra delar inom kulturområdet är under utredning. Förslag och överväganden kommer att beröra Kulturrådets verksamhet. Från och med 2011 ska en ny organisation på musikområdet ersätta Rikskonserter. Utredningen om en ny musikplattform – *I samspel med musiklivet* – föreslår i sitt betänkande bl.a. att Kulturrådets bidrag till bl.a. fria musikgrupper och musikarrangörer ska öka med 19 miljoner kr.

Regeringen har därutöver föreslagit inrättande av en ny myndighet fr.o.m. 2011 som får till huvuduppgift att svara för utvärdering och analys av insatserna på kulturområ-

det. Förslaget följer de resonemang som finns i slutbetänkandet från Förvaltningskommittén (SOU 2008:118) som innebär att utförande av verksamhet och utvärdering av resultaten av denna inte ska organiseras inom samma myndighet. I propositionen *Tid för kultur* sägs bl.a. att den nya myndigheten kan komma att överta viss verksamhet som idag utförs av bl.a. Kulturrådet, Riksantikvarieämbetet, Riksarkivet och Konstnärsnämnden. Regeringen avser att återkomma till riksdagen under 2010 med mera precisa förslag kring den nya analysmyndigheten. I skrivande stund är emellertid formerna och uppgifterna för en ny myndighet inte kända. Detta försvårar planeringen av Kulturrådets verksamhet under den period budgetunderlaget avser.

När det gäller biblioteksfrågorna har regeringen gett Kungl. Biblioteket (KB) i uppdrag att sammanställa en plan för hur myndighetens uppdrag inom biblioteksväsendet kan utformas och genomföras. Denna plan ska utgå från riksdagens beslut att ge KB i uppdrag att ha ett nationellt ansvar för biblioteksverksamheten (förutom forsknings- och högskolebibliotek). Uppdraget ska redovisas senast den 16 april.

2. SAMHÄLLSFÖRÄNDRINGAR

2.1 Ekonomi

Utvecklingen inom den offentliga ekonomin påverkar kulturområdet. Enligt samstämmiga prognoser kommer den offentliga ekonomin att vara ansträngd under de kommande åren¹. Perioden 2011–2012 ser ut att bli särskilt svår för kommuner och landsting. Samtidigt är den ekonomiska situationen motsägelsefull. Stora delar av de svenska hushållen har inte haft en så stark ekonomi på 20 år, vilket beror på en kombination av sänkta skatter, låg inflation och låga räntor. Arbetsmarknaden har å andra sidan påverkats starkt och arbetslösheten kommer att fortsätta öka under 2010, även om de senaste prognoserna visar att ökningen inte kommer att bli så stor som tidigare har befarats. Detta förbättrar sannolikt den ekonomiska situationen för kommunerna något just detta år². Eftersläpningen i den offentliga ekonomin gör det emellertid svårt att ge en säker bild av effekterna inom olika samhällsområden.

Enligt de bedömningar Kommuninvest gör när det gäller kommunernas ekonomi, kommer kostnaderna för socialbidrag att öka med 50 procent under perioden 2008–2015. Detta kan i sin tur leda till att viktiga investeringar skjuts på framtiden och att det blir försämringar i välfärdstjänsterna, vilket kan komma att påverka kulturområdet.

Resultatet av den enkät till landets kommuner och landsting som Kulturrådet genomfört i samarbete med SKL (december 2009) och som gäller budgetförändringar mellan åren 2008 och 2010 inom områdena kultur och fritid, visar bl.a. att en majoritet av de 204 kommuner som besvarat enkäten sänker sina kulturbudgetar men höjer sina fritidsbudgetar 2010. Minskningarna för kulturen ligger för de flesta på mellan 1 och 3 procent, men det finns en grupp kommuner som sänkt kulturbudgeten med mera än 10 procent jämfört med 2008. De områden som fått de största besparingarna är studieorganisationer och allmänkultur.

När det gäller landstingen är situationen annorlunda. Hälften av landstingen har ökat sin kulturbudget 2010 jämfört med 2008 med mellan 1 och 10 procent. Endast fem uppger att kulturbudgeten har minskat.

Trots att dessa siffror visar att effekterna av lågkonjunkturen åtminstone hittills verkar vara begränsade när det gäller insatser för den regionala och kommunala kulturen, är situationen svår att bedöma. I den uppföljning av strategin för regional konkurrenskraft, som regeringen nyligen presenterade, slås bl.a. fast att

den finansiella och ekonomiska krisen har slagit särskilt hårt i vissa regioner i Sverige med ett stort exportberoende näringsliv.

2.2 Befolkningsförändringar

Under 2009 ökade landets befolkning med 84 000 personer. Ca 112 000 barn föddes under året och ca 102 000 personer invandrade till Sverige, vilket är den högsta siffran någonsin. Av Sveriges kommuner ökade 147 sitt befolkningstal under 2009. Klart störst procentuell ökning hade Sundbyberg följt av Lomma och Nacka. Ett tydligt mönster är att storstadsområdena och sydvästra Sverige ökar sin befolkning medan många kommuner i norra Sverige uppvisar minskningar.³

Om befolkningsutvecklingen ses över en längre tidsperiod (1994–2008), kan konstateras att det – förutom storstadsområdena – bara är högskoleorterna som ökat sin befolkning. Antalet studieplatser vid högskolor och universitet har under denna period blivit ca 150 000 fler, vilket starkt har bidragit till en omflyttning av personer i de studierelevanta åldrarna, främst 20–25 år. Tre trender är därmed tydliga. Storstäder, regionhuvudstäder och universitets- och högskolestäder är de stora befolkningsmagneterna. Hårddraget skulle detta kunna innebära att Sveriges befolkning under den senaste 15-årsperioden koncentrerats till Mälardalen, Skåne och Västkusten.⁴

Befolkningen i Sverige har idag en något högre medelålder än genomsnittet inom hela EU (43 respektive 39 år). Bland de kommuner som har den äldsta befolkningen i landet finns både glesbygdskommuner, som under lång tid minskat sitt befolkningstal, och ett antal kommuner i närheten av storstäder dit många människor flyttat på äldre dagar. Generellt kan sägas att kommunerna med den yngsta befolkningen finns i de tre storstadsregionerna samt på de större universitetsorterna. Kommunerna med den äldsta befolkningen finns i Norrlands inland, Värmland, Bergslagen och Östra Småland. I skriften ”Sveriges Nya Geografi” (Arena för tillväxt/Sweco Eurofutures 2009) konstateras bl.a. att medelåldern i Sverige och i hela Europa är alltför hög ur ett tillväxtperspektiv. Framför allt under perioden 2015–2020 kommer problemen att bli stora med allt färre människor i arbetsför ålder och en mycket stor belastning på de sociala välfärds- och omsorgsinstitutionerna. I rapporten görs bedömningen att skillnaden i medelålder mellan glesbygdskommuner och de attraktivare storstadsregionerna kommer att bli allt större.

1. SKL: Ekonomirapporten oktober 2009

2. Arena för tillväxt/SKL december 2009

3. Omvärldsfakta, Arena för tillväxt nr 1:2010

4. Sveriges Nya Geografi 2009. Sweco Eurofutures.

I dagens Sverige finns mer än 200 födelseländer representerade bland befolkningen. Den andel av befolkningen som har utrikes bakgrund, dvs. där också personer födda i Sverige men med minst en utrikes född förälder ingår, uppgår till 17 procent. De allra flesta har svenskt medborgarskap. Ca fem procent av befolkningen är utländska medborgare.⁵

Befolkningens utbildningsnivå har förändrats starkt under de senaste decennierna, bl.a. har andelen högskoleutbildade ökat dramatiskt. Som tidigare redovisats har det större antalet universitets- och högskoleplatser påverkat befolkningsammansättningen i vissa delar av landet. Idag har drygt 20 procent av befolkningen mellan 25 och 64 år en minst treårig eftergymnasial utbildning, varav de flesta är kvinnor. Sverige ligger över EU-genomsnittet när det gäller tillgången på utbildad arbetskraft. Den demografiska utvecklingen är ändå ett problem i stora delar av landet, framför allt när det handlar om att tillgodose arbetsmarknaden med den arbetskraft som behövs. En allvarlig arbetskraftsbrist kan bli följderna om inte matchningen mellan utbud av och efterfrågan på kompetens fungerar tillfredsställande.⁶

Slutsatser

I samband med den ekonomiska kris som inträffade i början av 90-talet gjordes på uppdrag av regeringen en undersökning av hur neddragningarna i den offentliga ekonomin drabbade kulturverksamhet för främst barn och unga i landets kommuner. Det visade sig då att effekterna var begränsade. De kommuner som var värst utsatta fanns främst i storstädernas närområden.⁷

Nu tyder de flesta prognoser på att den här finanskrisen kan komma att påverka kommuner och landsting – och därmed kulturområdet – under flera år. Det ser ut som att 2010 kommer att bli ett förhållandevis bra år men att det från och med 2011 kan bli besvärligare om inte stödjande och dämpande åtgärder sätts in. Regeringen har därför mildrat effekterna genom att kompensera kommunerna med särskilda stöd under 2010. Den enkät som Kulturrådet gjort tillsammans med SKL visar dock att en majoritet av landets kommuner sänker sin kulturbudget för 2010. Hos landstingen sker inte motsvarande neddragningar enligt enkätresultatet.

Den ekonomiska situationen har slagit olika hårt i skilda delar av landet. Värst har regioner med ett stort exportberoende näringsliv drabbats. Stockholm, däremot, har klarat sig förhållandevis bra. Detta, menar vissa analytiker, förstärker den polarisering som fanns redan före finanskrisen mellan Stockholm och övriga delar av landet.

När det gäller landets befolkningsstruktur kan konstateras att den koncentration av befolkningstillväxten som

sedan tidigare funnits i storstadsområden, regionhuvudstäder och universitetsstäder fortsätter. Befolkningsminskningen följer också i stort sett tidigare trender. Detta kan på sikt leda till ett försämrat utbud av offentliga tjänster och service, även innefattande kultur, i vissa delar av landet.

Eftersom tillgänglighetsperspektivet är en av den nationella kulturpolitikens grundstenar, är det viktigt att Kulturrådet noga följer utvecklingen inom området och analyserar hur de statliga medlen inom kulturområdet används och hur de fördelas geografiskt. Detta är inte minst viktigt mot bakgrund av den nya samverkansmodell mellan staten, landsting/regioner och kommuner som införs successivt från och med 2011. Kulturrådet har redan startat ett utvecklingsarbete för att bättre kunna kartlägga och analysera effekterna av de kulturpolitiska insatserna ur ett geografiskt perspektiv.

2.3 Kulturvanor

Den senaste större undersökning som Kulturrådet gjorde i samarbete med SCB och som redovisade kulturvanorna i Sverige under perioden 1976–2006 publicerades 2008. Rapporten grundades på SCB:s undersökningar av levnadsförhållanden – ULF – och visade att befolkningen i Sverige i allmänhet är mycket kulturaktiv. Sett i ett längre tidsperspektiv ökar ”kulturkonsumtion”, dvs. besök på någon institution, föreställning, konsert etc., medan det egna utövandet minskar. I övrigt redovisar undersökningen förändringar när det gäller konsert- och biobesök, som ökat under senare år, samt för biblioteksbesök, studiecirkeldeltagande och tidskriftsläsande som minskat. Samtidigt bekräftades till stora delar de redan tidigare kända skillnaderna i kulturvanor mellan könen och mellan olika befolkningskategorier.

Det har ofta varit graden av regelbundet bokläsande som är det representativa måttet på vårt samlade kulturintresse. Den senaste ULF-undersökningen visar att bokläsande över tid bland samtliga mellan 16 och 84 år varit förhållandevis konstant. Detta till trots kan man konstatera att skillnaden mellan män och kvinnor hela tiden ökar, både bland dem som läser sällan och bland dem som läser ofta.⁸ Bland både unga män och unga kvinnor har bokläsandet minskat under de senaste åren. Andelen icke-läsare bland befolkningen har ökat från 22 till 31 procent mellan åren 1983 och 2006.⁹

Någon socioekonomisk utjämning är svår att se, konstateras i den senaste ULF-undersökningen *Nya kulturvanor*. Bokläsandet är nu, liksom på 70-talet, betydligt vanligare bland tjänstemän än bland arbetare. Inte ens sänkningen av bokmomsen 2002 bidrog till att förändra detta. Snarare har skillnaderna ökat.¹⁰

5. Betänkande av Kulturutredningen (SOU 2009:16), Grundanalys.

6. Strategisk uppföljning av En nationell strategi för regional konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning 2007–2013. (Ds 2009:69)

7. Undersökningen refereras i Kulturrådets rapport "Råd att ha och råd att vara utan" (1993:3)

Vid en jämförelse med andra länder i Europa visar siffror från EU-kommissionen, publicerade 2007, att invånarna i Sverige ligger i topp i Europa vad gäller kulturaktiviteter. 76 procent av svenskarna tycker att kultur är viktigt. Ändå finns det skäl att fundera över vad dessa kulturvaneundersökningar visar. Enligt ULF-undersökningen är det den äldre delen av befolkningen som svarar för den största ökningen när det gäller deltagande i olika kulturarrangemang. Det är framför allt de äldre kvinnorna som ökat sin konsumtion. När det gäller de yngsta åldersgrupperna mellan 16 och 19 år har såväl konsumtionen som det egna utövandet minskat under den senaste 10-årsperioden. Den största minskningen har skett i antalet biblioteksbesök som gått ned med drygt 25 procentenheter från 83,1 till 57,5 procent sedan 1998. Samtidigt har konsumtionen av rörliga bilder i TV och/eller dator/mobiltelefon ökat starkt bland både yngre och äldre (242 respektive 199 minuter per dygn).¹¹ Utbudet ökar ständigt och konkurrensen om tiden blir allt hårdare.

Även om vissa slutsatser således kan dras kring vad som ligger bakom dessa förändringar är det viktigt att kulturpolitiken tillförs mera kunskap om de bakomliggande faktorerna och kopplingen mellan kulturvanor och samhällsförändringar i övrigt. Mätningar, sammanställningar av resultat och analyser behöver göras med syfte att förbättra de instrument kulturpolitiken har till sitt förfogande för att nå de övergripande mål som riksdagen nyligen beslutat. Samtidigt kan det vara svårt att utläsa trender och tendenser i dessa undersökningar. Generellt sett ger de dock intryck av att ganska få förändringar har skett när det gäller våra kultur- och fritidsvanor över tid. Detta kan tyckas förvånande med tanke på utvecklingen i övrigt i samhället under de senaste 20 åren. En av orsakerna till att så lite syns i statistiken skulle kunna vara att mätinstrument och analysverktyg inte är tillräckligt utvecklade. Det är också viktigt att följa händelseutvecklingen på detta område i andra länder. En rapport som väckte viss uppmärksamhet, när den kom i slutet av förra året, var den amerikanska Public Participation in the Arts¹². Den visade bl.a. att endast 34,5 procent av den vuxna amerikanska befolkningen varit på ett kulturarrangemang under det senaste året, vilket är den lägsta noteringen på 25 år.¹³ Mycket skiljer den amerikanska kulturpolitiken från den svenska, men de skeenden som kan påverka människors val av kultur- och fritidssysslor är numera globala, vare sig det gäller ekonomiska kriser eller utvecklingen på IT-området.

Användningen av Internet ökar – men ökningen går långsammare än tidigare, främst beroende på att så många redan är vana användare. 62 procent av hela Sveriges befolkning och 80 procent av befolkningen i åld-

rarna 16–35 år är idag dagliga användare av Internet. De allra flitigaste användarna, räknat i såväl tid som frekvens, är ungdomar mellan 16 och 25 år. Introduktionen till Internet sker numera bland allt yngre barn. Idag är genomsnittsåldern för att börja använda Internet fyra år. Generellt sett är det den praktiska nyttan som står i förgrunden vid användning av Internet. E-post, tidningsläsning, betala räkningar, kolla fakta, boka resor och liknande är de vanligaste användningsområdena. Den stora skillnaden mellan olika generationer finns i synen på användning av Internet för underhållning. Äldre och medelålders personer använder inte Internet som underhållning i någon större utsträckning medan det för de yngre är ett stort användningsområde.¹⁴

Slutsatser

De flesta kulturvaneundersökningar har hittills visat två saker: För det första att Sverige i ett internationellt perspektiv har en hög andel aktiva människor som främst konsumerar kultur av olika slag men som också i hög grad själva utövar kultur. För det andra visar de att det inte händer särskilt mycket när det gäller förändringar av våra kulturvanor. Det är dock viktigt att analysera resultaten närmare. Statistiken visar att det är den äldre befolkningen som ökar sin kulturkonsumtion medan den yngsta gruppen – 16–19 år – minskar sin. Samtidigt kan vi konstatera att möjligheterna för ungdomar att både konsumera kultur och själva uttrycka sig har ökat starkt genom nya media. Detta indikerar att undersökningarna inte fångar in de kulturuttryck dessa ungdomar sätter främst. Just dessa ungdomsgrupper är de mest aktiva Internetanvändarna och deras konsumtion av rörliga bilder i dator, TV och/eller mobil blir allt större. Då kan det vara svårt att få plats med det traditionella kulturliv som kulturvaneundersökningarna för det mesta mäter.

Det är därför viktigt att noga analysera resultat från olika undersökningar som kartlägger våra kultur- och medievanor och koppla ihop dem med förändringar och utvecklingstendenser i samhället och utforma relevanta underlag för kulturpolitiska insatser.

2.4 Konstnärernas arbetsmarknad

Enligt beräkningar från Arbetsförmedlingen Kultur Media är ca 80 000 personer sysselsatta inom kulturbranscherna, vilket utgör ca 2 procent av hela arbetsmarknaden.¹⁵ Enligt uppskattningar från SCB är 20 000 av dessa egenföretagare medan resten är arbetstagare. Den långsiktiga utvecklingen har under flera år gått mot ett allt större antal egenföretagare. Tillväxten av egenföretagare låg tidigare, enligt Arbetsförmedlingens beräkningar, på mellan 10 och 15 procent per år. Under 2009 har ökning-

8. Kultur-Sverige 2009, Swecult 2009. 9. Ibid

10. Nya kulturvanor, Svenska kulturvanor i ett 30-årsperspektiv, Kulturen i siffror 2008:6, Kulturrådet 2009

11. Från TV till rörlig bild, Konkurrensverket & Radio- och TV-verket, december 2009

12. 2008 Survey of Public Participation in the Arts, National Endowment for the Arts, Washington, November 2009

en varit större, upp emot 20 procent. Regelförändringar på arbetsmarknaden har bidragit till denna utveckling. Många konstnärer kombinerar också anställning med eget företagande för att kunna vara så flexibla och konkurrenskraftiga som möjligt på arbetsmarknaden.

Den senaste prognosen från Af Kultur (november 2009) förutspår att arbetslösheten inom området kommer att öka under hela 2010. Vid slutet av perioden beräknas mer än 5 000 kulturutövare vara utan arbete, vilket är mer än en fördubbling på två år. Det totala antalet in-skrivna arbetssökande vid Af Kultur beräknas öka från 8 600 vid slutet av 2008 till 11 500 vid slutet av 2010. Den nivån kan bli den högsta någonsin inom Af Kultur. Ökningen omfattar främst yngre personer, mellan 22 och 45 år, och såväl bland väl etablerade som mindre etablerade på kulturarbetsmarknaden.

När det gäller de olika konstområdena konstaterar Af Kultur att litteratur och media är inne i en djup lågkonjunktur, vilket bl.a. medför uppsägningar av personal och pressade produktionskostnader för tidningar och tidskrifter. Arbetsmarknaden för bildkonstnärer (målare, skulptörer, konstgrafiker, illustratörer) har försvagats betydligt under det senaste året. Denna tendens kan komma att fortsätta under de kommande åren om beställningar från kommuner och landsting minskar som en följd av lågkonjunkturen. Det råder även en svagare efterfrågan på bildkonstnärernas produktioner från den privata marknaden. Om det nya avtalet om utställningsersättning kan öka konstnärernas inkomster från utställningar återstår att se.

Utvecklingen inom scenkonstområdet är också negativ, framför allt när det gäller musik och dans. Många yrkesverksamma blir beroende av kompletteringsjobb inom andra yrkesområden, något som kan vara svårt att få på en allmänt sviktande arbetsmarknad. Strama budgetar vid institutionerna medför bl.a. neddragningar av fast personal som ersätts av visstidsanställda vid behov. Inom dansområdet vägs de negativa utvecklingstendenserna på arbetsmarknaden dock till viss del upp av ett starkt ökat allmänt intresse. Publiktillströmningen är betydligt större än för några år sedan, inte minst gäller detta bland barn och ungdomar. De ökade offentliga insatser som har gjorts inom dansområdet under senare år har bidragit till en positiv utveckling.

Kulturpolitiken har varit dålig på att skapa en väl fungerande infrastruktur för den nutida konstmusiken. I en rapport från Konstnärskommittén (hösten 2009) konstateras bl.a. att speltiden för ny svensk konstmusik minskar – framför allt hos institutionerna. Den nutida musiken är ofta hänvisad till festivaler och särskilda satsningar. I de ordinarie konsertprogrammen har den svårt att ta plats.

Konstnärskommittén och Kulturrådet kommer tillsammans – med början 2010 – att göra musiken till ett särskilt utvecklingsområde. Detta innebär bl.a. att de båda myndigheterna utformar en gemensam strategi för ökade insatser på området med särskilt tyngdpunkt på kompositörernas villkor. I detta arbete kommer givetvis den nya musikplattformen att vara en självklar samarbetspart.

13. Uppgiften anger andel av den amerikanska vuxna befolkningen som varit på konstmuseum, teater, konsert, opera eller dansföreställning under den senaste 12-månadersperioden. Undersökningen genomfördes i maj 2008, dvs. innan den ekonomiska krisen fått fullt genomslag i USA.

14. Uppgifter om Internet-användning från Olle Findahl: Svenskarna och Internet 2009, World Internet Institute, 2009

15. Uppgifter från 2008. Siffran omfattar alla slags yrken i branschen, inte enbart de konstnärliga. Räkningar bort kategorier som säljare, IT-personal, ekonomer och andra "kringyrken" blir siffran ca 60 000. Ungefär hälften av dessa arbetar inom området "ord och media".

3. KULTURPROPOSITIONEN

3.1 Tid för kultur

Flera av de förslag som regeringen presenterade i propositionen Tid för kultur kommer att beröra Kulturrådets verksamhet och organisation. I det följande kommenterar Kulturrådet de förslag som bedöms ha direkt bäring på rådets verksamhet.

3.2 Ny modell för samverkan och fördelning av statliga bidrag till regionala och lokala kulturverksamheter

Riksdagen har, efter regeringens förslag, beslutat att en ny modell för samspelet mellan staten och den kommunala nivån – landstingen och kommunerna – när det gäller statliga bidrag till regional och lokal kulturverksamhet ska införas. Modellen utgår från att kommuner och landsting ska ges ett ökat inflytande och ansvar för fördelning av statliga bidrag samtidigt som staten ska ha ett övergripande strategiskt ansvar för den nationella kulturpolitiken. Förslaget har vidareutvecklats i en kompletterande utredning som lämnade sitt betänkande den 22 februari¹⁶. I utredningen föreslås bl.a. att den nya modellen för fördelning av statliga medel till regional kulturverksamhet införs från och med 1 januari 2011. Modellen innebär att de bidrag som idag går till regional teater-, dans- och musikverksamhet, regionala museer och arkiv, kulturkonsulentverksamhet, regionala resurscentra för film och video samt länsbemyndighetskonsulenter samlas under ett anslag för regional kulturverksamhet. Detta anslag disponeras av Kulturrådet. Liksom tidigare beslutar riksdagen om nivån på de statliga medel som ska gå till regional kulturverksamhet men man pekar inte ut enskilda institutioner eller verksamheter i länen som bidragsmottagare.

Sedan ett par år tillbaka har Kulturrådet utvecklat dialoger med län och regioner. Avsiktsförklaringar för samverkan inom kulturområdet har slutits med Region Skåne och Västra Götalandsregionen, Gotlands kommun samt landstingen i Norrbotten, Västerbotten och Dalarna. En avsiktsförklaring är en överenskommelse, där Kulturrådet och landstinget/regionen gemensamt har definierat ett antal utvecklingsområden som man arbetar tillsammans med under ett eller flera år. Förutom insatser för de regionala institutionerna kan det röra sig om områden som är prioriterade inom den nationella och regionala kulturpolitiken, t.ex. kultur för barn och unga, kultur och hälsa, mångfaldsfrågor och internationellt utbyte och samverkan. Erfarenheterna hittills är att avsiktsförklaringarna har varit mycket värdefulla när det gäller att

utveckla en samsyn på kulturutvecklingen i respektive län och att definiera samverkansområden. Kulturrådet har beslutat fortsätta arbetet med avsiktsförklaringar även under 2010.

Under en övergångsperiod som sannolikt kommer att sträcka sig över minst en treårsperiod kommer Kulturrådet av allt att döma att arbeta parallellt med flera olika bidragsfördelningsmodeller. För de län som varken har avsiktsförklaring eller ingår i den nya samverkansmodellen från och med 2011¹⁷ gäller den traditionella bidragshanteringen. Arbetet med avsiktsförklaringarna, både de som redan träffats och de som processas fram under 2010, bör vara en god förberedelse för den successiva utbyggnad av den nya samverkansmodellen som sker från och med 2011. Myndigheten får gradvis en väl utvecklad och alltmer fördjupad samverkan på regional och lokal nivå, något som kan visa sig mycket värdefullt i det kommande regionala samverkansarbetet.

Att arbeta parallellt med dessa olika modeller är en stimulerande utmaning för Kulturrådet men kommer att innebära stora påfrestningar för Kulturrådets organisation. Samtliga modeller är personalintensiva och etableringen av en helt ny samverkansmodell kommer att innebära att många av myndighetens medarbetare tas i anspråk för den process som ska leda fram till en formell överenskommelse. Det handlar också om att hitta rutiner för redovisning, uppföljning och analys av den nya modellen samt former för kommunikation mellan myndigheten och de aktuella landstingen/regionerna. Samverkansutredningen understryker i sitt betänkande *Spela samman* (SOU 2010:11) att införandeperioden 2011–2015, då samtliga län och regioner successivt ska slussas in i den nya modellen, kommer att innebära att den administrativa belastningen för Kulturrådet ökar. (Se förslag under 4.8)

3.3 Barns och ungas rätt till kultur

Regeringen har beslutat att alla statliga kulturinstitutioner ska ha som mål att integrera ett barnperspektiv i sina verksamheter. Barns och ungas rätt till kultur ska också på ett tydligare sätt än tidigare lyftas fram som en övergripande målsättning när det gäller hela den nationella kulturpolitiken. I regeringens regleringsbrev för Kulturrådet 2010 ges myndigheten i uppdrag att vidareutveckla sina uppdrag när det gäller samordning, informations-spridning och statistik inom området barn- och ungdomskultur. Detta ska bl.a. ske i form av en ny webbplats som ska kopplas till arbetet med Skapande skola men som

16. Spela samman – en ny modell för statens stöd till regional kulturverksamhet, SOU 2010:11

17. Gotland, Skåne, Västra Götaland och Halland föreslås av regeringen att ingå i den nya samverkansmodellen från och med 2011. Dessa län har idag dessutom avsiktsförklaringar med Kulturrådet. Därutöver har Norrbotten, Dalarna och Västerbotten avsiktsförklaringar med Kulturrådet. I resterande län kommer bidragsfördelningen tills vidare att ske på traditionellt sätt.

också kan innehålla annat material med anknytning till området.

Arbetet med att utveckla en webbplats för barns och ungas rätt till kultur är en viktig och omfattande uppgift för Kulturrådet. Myndigheten tolkar uppdraget så, att webbplatsen kan omfatta både formella delar knutna till ansökningsförfarande och redovisning/uppföljning av verksamhet och beskrivande och inspirerande material. De ekonomiska och personella insatserna för att skapa och underhålla en webbplats med sådant material med högsta kvalitet är dock, enligt Kulturrådets bedömning, omfattande.

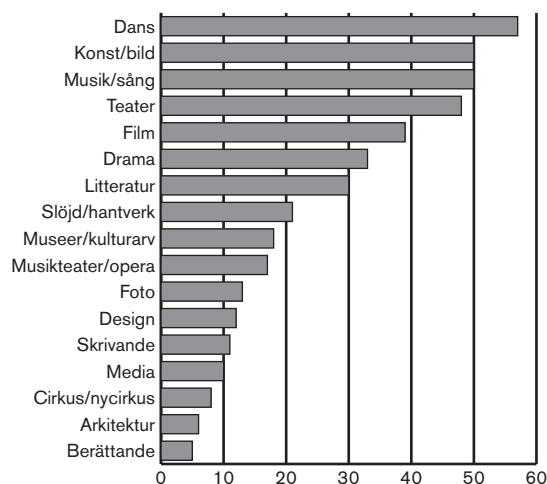
3.4 En utvidgad satsning på Skapande skola

Under 2008 och 2009 fördelade regeringen totalt 55 miljoner kr per år för att stimulera arbetet med kultur i skolan i årskurserna sju t.o.m. nio. Från 2010 har Skapande skola utvidgats och omfattar även årskurserna fyra t.o.m. sex. Anslaget uppgår till sammanlagt 112 miljoner kr. Syftet med verksamheten är att långsiktigt integrera kulturella och konstnärliga uttryck i skolans verksamhet. Bidraget ska också bidra till att öka den professionella kulturverksamheten för och med eleverna så att de ges en ökad tillgång till kulturens alla uttrycksformer och får ökade möjligheter till eget skapande.

I slutet av 2009 presenterades en uppföljning av den allra första bidragsomgången som genomfördes under våren 2008.¹⁸ Där framgick bl.a. att 152 av totalt 169 sökande beviljades bidrag och att resurserna fördelades jämnt över de tre stadierna 7–9. Totalt närmare 102 000 elever från Gällivare till Trelleborg fick genom Skapande skola ta del av kultur i olika former. Genrebredden har varit stor. Dans är det i sammanhanget mest förekommande enskilda konstområdet, tätt följt av musik/sång samt av teater och bildkonst. Av de drygt 27 miljoner kr som beviljades i stöd vid den första ansökningsomgången har ca hälften använts till löner och arvoden. De kommunala handlingsplaner för arbetet med Skapande skola, som varit ett kriterium för att få stöd, har sett mycket olika ut – från ett övergripande strategidokument till en detaljerad arbetsplan. Sammantaget har dock genväret från huvudmännen varit positivt. I rapporten beskrivs reaktionerna som mersmak för kulturaktiviteter, stärkt självförtroende hos många elever och positiva effekter på lärandeprocesser och kunskapsinhämtning.

Insatserna inom Skapande skola uppvisar en stor bredd. De mest frekventa insatserna har gällt dans, musik/sång, konst/bild, teater, film, drama och litteratur. Diagrammet nedan visar att t.ex. 57 procent av de sökande satsat på dans i någon form.

Konstområden Skapande skola första bidragsomgången, procent

Enligt Kulturrådets bedömningar har Skapande skola – under de två år verksamheten funnits – bidragit till att initiera processer i landets kommuner och friskolor som har skapat förutsättningar för långvarig samverkan mellan skola och kulturliv. Nya strukturer har etablerats där utbildnings- och kulturförvaltningar, eller andra samordnande funktioner, skolledare, lärare och elever har haft en dialog kring varför och hur man vill arbeta med konst och kultur i skolan. Detta betyder – i bästa fall – att kulturverksamhet i skolan håller på att finna nya och intressanta former. Ambitionen är också att skolan i allt större utsträckning ska anlita och samarbeta med konstnärer inom skilda konstområden. Sammanlagt arbetade ca 600 olika kulturaktörer under 2008 och 2009 inom ramen för Skapande skola. En stor del av dessa var yrkesutövande konstnärer. Skolorna har använt sig av såväl enskilda konstnärligt verksamma personer som institutioner och fria grupper.

3.5 Teknikneutrala stöd

De s.k. branschstöden inom litteratur och fonogram måste göras mer flexibla med hänsyn till den tekniska utvecklingen på respektive område. Bl.a. bör stöden göras teknikneutrala, dvs. inte vara knutna till en bestämd distributionsform. Detta ska, enligt regeringens intentioner, göra det möjligt att stödja framstående och originella kulturella uttryck oavsett hur dessa förmedlas. Kulturrådet har av regeringen fått i uppdrag att föreslå hur det nuvarande fonogramstödet ska utformas för att bättre kunna anpassas till den tekniska utvecklingen samt till både musiklivets behov och den efterfrågan som finns bland publik och konsumenter. Detta uppdrag ska redovisas under våren 2010.

Kulturrådet inledde redan under hösten 2009 arbetet med fonogramstödet. Orsaken var främst de förändringar som ägt rum, inte bara på fonogramområdet utan på hela

18. Skapande skola – första bidragsomgången. Sammanställning och analys av bidragsmottagarnas återrapportering. Kulturrådet 2009.

musikområdet. Skivdistributören CDA, som under många år fått statligt stöd, gick hösten 2009 i konkurs och ett stort antal mindre och medelstora skivbolag inom samtliga genrer stod därmed utan distributör. Förklaringen till detta är bl.a. det faktum att inspelad musik idag sprids på flera olika sätt och att våra konsumtionsvanor har förändrats. Samtidigt har den levande musiken, med turnéer och konsertverksamhet, fått allt större betydelse.

Syftet med översynen av fonogramstödet är att göra detta tydligt och samtidigt så flexibelt att det i tillämpliga delar kan anpassas till de förändringar som har skett och kan komma att ske inom området framöver.

3.6 Samverkan mellan staten och den ideella sektorn

I det beslut Riksdagen fattat om inriktningen på den nationella kulturpolitiken ingår att dialogen mellan företrädare för staten, kommunerna och landstingen samt ideella och idéburna organisationer och nätverk behöver utvecklas inom kulturområdet. Efter mönster från det sociala området planerar regeringen inbjuda till en dialog kring gemensamma framtidsfrågor. Tanken är att ett närmare och fördjupat samarbete skulle kunna stärka sambandet mellan professionellt och ideellt kulturutövande. Formerna för en sådan samverkan skulle kunna vara en överenskommelse, liknande den som träffats mellan staten och de ideella organisationerna på det sociala området.

Regeringens proposition En politik för det civila samhället¹⁹ pekar på att organisationer inom det civila samhället har fått en allt större betydelse som organisatörer av barnomsorg, grund- och gymnasieskola, äldreomsorg och som ansvariga för driften av fritidsanläggningar. Till detta kan läggas att de under lång tid haft stor betydelse för stora delar av kulturlivet. Inte minst som arrangörer inom t.ex. scenkonstområdet har de ideella organisationerna spelat en viktig roll.

3.7 Ny plattform för musiken

Regeringen har i kulturpropositionen *Tid för kultur* bedömt att verksamheten vid Riksställningar, Riksteatern och Rikskonserter får förändrade förutsättningar, bl.a. genom de beslut om en ny samverkansmodell mellan staten och den kommunala nivån som Riksdagen har fattat. Längst går förändringsarbetet på musikområdet. Statsbidraget till Rikskonserter upphör helt från och med 2011 och en särskild utredning har nyligen lämnat förslag till formerna för en ”ny plattform för musiken.

I utredningens betänkande *I samspel med musiklivet* (SOU 2010:12) föreslås att Statens musiksamlingar får ett nytt uppdrag och byter namn till Statens musikverk.

Det nya uppdraget omfattar både att främja nyskapande musik i nära dialog med musiklivet och att bevara och tillgängliggöra det musikaliska arvet. För att stärka musiklivet föreslås att den nya myndigheten använder 25 miljoner kr per år för att stödja strategiska samarbetsprojekt. Det fria musiklivet får enligt förslaget också förstärkt stöd via Kulturrådet.

3.8 Konstnärernas villkor

Regeringen framhåller i kulturpropositionen att utgångspunkten för de insatser som riktas till kulturskaparna är dels att värna den konstnärliga friheten genom att stödja konstnärlig förnyelse och utveckling, dels att beakta kulturskaparnas ekonomiska, upphovsrättsliga och sociala villkor.

Offentliga stödinsatser riktade till konstutövare av olika slag har länge varit ett inslag i den generella kulturpolitiken. Synen på konstnärer i kulturpolitiska sammanhang har emellertid under lång tid varit att dessa främst skulle gagnas genom att den kulturella infrastrukturen byggdes ut. Nya institutioner, stöd till arrangörer och till fria grupper inom olika områden skulle ge arbetstillfällen åt konstutövare och ökad efterfrågan på deras verk. Att en lösning av konstnärernas ekonomiska situation inte var fullt så enkel stod klart på ett tidigt stadium av den moderna kulturpolitikens utveckling. Flera utredningar har gjorts för att kartlägga konstnärernas ekonomiska och sociala situation och komma med förslag till lösningar. Tillkomsten av allianserna inom scenkonstområdet är t.ex. en direkt följd av detta utredningsarbete.

I rapporten ”Konstnärerna i kulturpolitiken”²⁰ konstaterar Konstnärsnämnden, som bl.a. har regeringens uppdrag att bevaka konstnärernas ekonomiska ställning, att den bild av konstnärernas arbetsmarknad och ekonomiska ställning samt de åtgärder som föreslogs för att förbättra den i de båda utredningarna Arbete åt konstnärer och den efterföljande Konstnärerna och trygghetssystemen²¹ i allt väsentligt fortfarande är relevanta.

År 2008 anslag staten 116 miljoner kr till stipendier och andra ersättningar direkt till konstnärerna. Även på regional nivå finns vissa stöd, bl.a. i form av stipendier, till konstnärer. Dessa utgör dock en mycket liten del av de regionala kulturbudgetarna. 2007 uppgick de till sammanlagt 5,1 miljoner kr. Summan har dock på mindre än tio år sjunkit från 19,3 till 5,1 miljoner kr.²²

Konstnärsnämnden presenterade i början av 2009 en kartläggning av de professionella konstnärernas inkomstförhållanden.²³ Undersökningen bygger på ett urval av 21 000 konstnärer och visar bl.a. på spridningen av inkomsternas storlek, både mellan olika konstnärskategorier och inom varje kategori. En liknande undersökning

19. Prop. 2009/10:55

20. Konstnärerna i kulturpolitiken. En utredning om konstnärer, kulturpolitik och arbetsmarknad. Konstnärsnämnden 2008.

21. SOU 2003:21

gjordes 1997 med liknande resultat. Undersökningen 2009 befäster bilden av konstnärlig verksamhet som ett låglöneyrke. Hälften av de undersökta konstnärerna har mindre än 15 000 kr i månadsinkomst, var fjärde har under 8 000 och var tionde mindre än 2 500 kr i månaden i inkomst från sin konstnärliga verksamhet.

Samtidigt visar flera undersökningar (t.ex. den ofta citerade KEA-rapporten från EU-kommissionen som kom 2006²⁴) att yrkesutövande konstnärer ofta är förutsättningen för tillskapandet av en mängd olika arbetstillfällen för andra yrkeskategorier både i samband med konstskapandet och i distributions- och mottagarledet. Undersökningarna visar också att dessa kategorier yrkesarbetare – hantverkare, administratörer, personer verksamma inom transportväsende och handel m.fl. – får den ersättning de är berättigade till enligt gällande avtal, medan konstnärerna själva – som skapat dessa arbetstillfällen – sällan får ersättning som står i proportion till deras arbetsinsats.

Konstnärsnämndens undersökning visar också att konstnärerna är en yrkesgrupp med hög utbildning. I det aktuella fallet har två tredjedelar högskoleutbildning. 44 procent av gruppen undersökta konstnärer hade egen firma och har deklarerat inkomst av näringsverksamhet. Motsvarande andel av befolkningen som helhet är 10 procent. Inkomsterna från enskild näringsverksamhet är generellt sett mycket låga.

I undersökningen är bildkonstnärer och konsthantverkare två av de kategorier som har den lägsta sammanräknade förvärvsinkomsten av samtliga. En del av dessa konstnärers inkomster har utgjorts av särskilda ersättningar i samband med utställningar av deras verk. Många museer och andra utställare betalar inte enligt gällande avtal. I en särskild översyn som gjordes av Konstnärsnämnden 2007, konstateras bl.a. att inte ens statens egna myndigheter regelmässigt tillämpat de avtal som funnits. De har i stället ofta hänvisat till särskilda avtal direkt med konstnärerna, där ersättning kunnat ges på annat sätt.

Kulturrådet har på regeringens uppdrag förhandlat fram ett nytt avtal som gäller från och med 1 januari 2009. Avtalet omfattar statligt ägda institutioner och garanterar konstnärerna en högre ersättning än tidigare för det arbete de lägger ned i samband med utställningar. Kulturrådet har avsatt sammanlagt ca 8 miljoner kr för att kompensera bl.a. regionala museer och andra utställare med statsbidrag för ökade kostnader i samband med det nya avtalet. I samband med framtagande av avsiktsförklaringar med regionerna lyfter Kulturrådet också fram frågor om utställningsersättning till konstnärer och viken av att dessa ersätts enligt det nya avtalet.

Upphovsmännen på musikområdet kan uppvisa likartade problem när det gäller ersättning för exempelvis

beställningsverk. I en kartläggning, nyligen presenterad av Konstnärsnämnden, framgår t.ex. att det beställningsverksavtal som träffats mellan upphovsmännens och arbetsgivarnas organisationer på området i praktiken lämnar ett mycket litet förhandlingsutrymme mellan parterna och snarare fungerar som ett tak för ersättningsnivån.

Bildkonstnärer, konsthantverkare och tonsättare är exempel på konstnärsgrepp som i allmänhet inte får tillräcklig ersättning för det arbete de lägger ned på sin konst när den visas på utställningar eller framförs vid konserter.

I det senare fallet finns i förlängningen ytterligare faktorer som pekar på ett bristande engagemang hos institutionerna för de svenska tonsättarnas verk. Rapporten visar t.ex. att den sammanlagda speltiden för svensk musik minskar, framför allt hos konsertinstitutionerna, och att många institutioner söker särskilda bidrag för att kunna finansiera ett nytt beställningsverk. Likaså, sägs i rapporten, saknas ett aktivt arbete med den nykomponerade musiken hos många institutioner oavsett genre.

Bildkonstnärer och konsthantverkare är två av de konstnärskategorier som har de lägsta intäkterna av sin konstnärliga verksamhet. Tonsättare inom den nutida konstmusiken är en grupp som får anses sakna stora delar av den infrastruktur som fungerar som en förbindelse mellan upphovsman och publik. Längre fram redogör Kulturrådet för de motiv som ligger bakom rådets förslag att öka de kulturpolitiska insatserna på bild- och formområdet.

22. I denna summa räknas alla former av stipendier och ersättningar exklusive utställningsersättningar som belastar museiinstitutioner.

23. Konstnärernas inkomster – en statistisk undersökning av SCB inom alla konstområden 2004–2005.

24. The Study on the Economy of culture in Europe, (EU-kommissionen 2006) utfördes av KEA European Affairs i Bryssel.

4. PRIORITERADE OMRÅDEN 2011–2013

4.1 Behov av centrala utvecklingsmedel i arbetet inom den nya samverkansmodellen mellan stat, regioner och kommuner

Enligt förslagen i den nyligen avlämnade utredningen ”Spela samman” (SOU 2010:11) bör den nya samverkansmodellen från och med 2011 kunna införas i Skåne, Västra Götaland, Gotland, Halland och Norrbotten. Därefter kan andra län, som uppfyller de krav som modellens genomförande förutsätter, komma i fråga från 2012. Enligt utredningens förslag ska reformen omfatta samtliga län och regioner från och med 2015. Samtidigt som detta innebär att den regionala och primärkommunala nivåns inflytande och ansvar över statliga kulturbidrag ökar, ska staten ha ett tydligt och övergripande ansvar för den nationella kulturpolitiken. Man ska främja likvärdighet vad gäller tillgången till ett brett kulturutbud av hög kvalitet för alla runt om i landet. Regeringen har redan tidigare pekat ut Kulturrådet som den part som ska representera staten i förhandlingar och överenskommelser med den regionala nivån. Kultursamverkansutredningen har i sitt betänkande lämnat förslag på vilka statsbidrag som ska ingå i den nya modellen, men också pekat på vikten av att det finns resurser kvar på central nivå så att Kulturrådet kan driva på och stödja konstnärlig och kulturell utveckling inom olika områden. Kulturrådet uppskattar behovet till ytterligare 20 miljoner kr för 2011 men utesluter inte att behovet kommer att öka under följande år.

Kulturrådet föreslår

- att ytterligare 20 miljoner kr tillförs Kulturrådets utvecklingsanslag för stöd till konstnärlig och kulturell utveckling fr.o.m. 2011.

4.2 Barns och ungas rätt till kultur

Verksamheten med Skapande skola utökas från och med 2010 till att omfatta även elever i årskurs 4–6. Regeringens ambitioner är att den på sikt ska omfatta hela grundskolan.

Enligt Kulturrådets uppfattning bör verksamheten byggas ut även till elever i årskurserna 1–3 från och med 2011. Det är också viktigt att arbetet med att utvärdera och följa upp verksamheten får fortsätta samt att de erfarenheter som görs kan spridas och tillgodogöras på ett effektivt sätt. Önskemålen om att Kulturrådet ska kunna bistå med information, råd och service kring Skapande skola är stora från både kommuner och enskilda skolor.

Aktionsgruppen för barnkultur tog i sitt slutbetänkande *Tänka framåt, men göra nu* (SOU 2006:45) upp behovet av ökande insatser för barnkulturforskningen. Ett första steg skulle enligt Aktionsgruppen vara att ”skapa en samlande funktion för att utveckla internationella kontakter och utbyten och samarbeten inom landet”. Dessa uppgifter skulle kunna rymmas inom Kulturrådets nya uppdrag om barns och ungas rätt till kultur. Vid sidan av inventering och spridning av information om pågående forskning och forskningsresultat är det av stor vikt att stärka forskarmiljöerna på området genom skapandet och samordnandet av ett formaliserat nätverk av forskare. Vid sidan av detta behövs även projektmedel för att initiera forskning med inriktning på barns och ungas kultur. För år 2010 disponerar Kulturrådet ca 2,3 miljoner kr för forskningsinsatser inom kulturområdet. Kulturrådet bedömer att anslagsposten skulle behövas höjas med 3 miljoner kr för att kunna utveckla forskningen med inriktning mot barns och ungas kultur.

Kulturrådet föreslår

- att 60 miljoner kr avsätts för en utbyggnad av Skapande skola till årskurserna 1–3 fr.o.m. 2011.
- att 3 miljoner kr tillförs Kulturrådets forskningsanslag för utökade forskningsinsatser inom barn- och ungdomskulturområdet fr.o.m. 2011.

4.3 Förstärkning av resurser till internationellt kulturutbyte och samverkan

Kulturrådet har sedan 2006 haft ett utökat internationellt uppdrag som inneburit en förstärkning av det internationella och interkulturella perspektivet i hela Kulturrådets verksamhet. Omvärldsbevakning, information och uppföljning av kulturlivets internationalisering ställer nya och högre krav på myndigheten. Inte minst närmandet till andra politikområden, så som de bistånds- och utrikespolitiska fälten, kräver en bredare kompetens av myndigheten för att skapa förutsättningar för att de kulturpolitiska målen ska kunna samspela med andra områden. Det krävs resurser att synliggöra och presentera hela Kulturrådets verksamhetsområde internationellt genom bl.a. en webbsida på engelska och informationsmaterial på flera språk. För att Kulturrådet ska kunna synliggöra sitt uppdrag inom det internationella litteratursamarbetet och informera utländska aktörer om svensk litteratur krävs också webbsida på engelska med fortlöpande uppdaterad information om svensk litteratur.

Genom att Kulturrådets uppdrag ökat, ökar också de krav och förväntningar som kulturlivet ställer på kulturpolitikens myndigheter att skapa resurser för den efterfrågade internationaliseringen, inte minst från det fria kulturlivet. Söktrycket ökar kontinuerligt, inte minst som resultat av Svenska institutets minskade medel för efterfrågestyrt kulturutbyte. Även Sida har minskat sina insatser på kulturområdet.

Ett mått på detta är att det sammanlagda ansökta beloppet 2008 var 45,5 miljoner kr medan det för 2009 hade ökat till 64 miljoner kr. Även hos Konstnärsnämnden har behovet av insatser på det internationella området ökat betydligt under senare år.

Det är särskilt angeläget att peka på att stödet till de fria aktörernas utbyte förstärks. Många av dessa sker helt vid sidan om det institutionella samarbetet.

Med ytterligare resurser att fördela till internationella projekt i Sverige och i utlandet kan Kulturrådet bidra till att kulturlivet utvecklar kontaktnät, utbud och arbetsmarknad, och till att internationella och interkulturella perspektiv ökar i alla delar av kulturlivet. Detta gäller både det löpande stödet till internationella turnéer, utställningar och samproduktioner och de större satsningar som Sverige kommer att stå som värd för, t.ex. ASSITEJ:s världskongress i Öresundsregionen 2011. Kulturrådet vill också understryka behovet av ytterligare resurser till svensk medfinansiering av EU-projekt. Detta är en nödvändighet för att fler svenska aktörer ska kunna ge sig in i dessa samarbeten, som alltid innebär merkostnader för de medverkande.

För att internationaliseringen ska kunna öka, behövs också riktade insatser och markeringar som ytterligare synliggör kultur från Sverige internationellt. Salon du Livre i Paris kommer att ha Norden som tema på bokmässan i april 2011. En förutsättning för att de nordiska länderna ska ha möjlighet att genomföra detta är att de litteraturinformationscentraler och myndigheter som arbetar med internationella litteraturfrågor får avsevärd resursförstärkning för ändamålet. Medverkan på Salon du Livre kommer att ge den nordiska litteraturen en unik möjlighet till exponering och utveckling. Även inom övriga konstområden finns behov av att stärka den svenska närvaron vid festivaler, nätverk och branschmässor.

Ett sådant område är dansen. I avsnitt 4.5 görs bedömningar av vissa behov inom dansområdet generellt. Förutom dessa finns behov av ett informationskontor för den professionella dansen. Svenska dansare och koreografer är efterfrågade internationellt. Ett informationskontor för området skulle kunna skapa förutsättningar för fler konstnärliga samarbeten, såväl nationellt som internationellt och dessutom öka kunskapen om svensk danskonst.

Idag får varje aktör på området förlita sig på egna kontaktnät, något som enligt Kulturrådets bedömning kan vara både ineffektivt och lyckfullt.

2012 fyller Litteraturpriset till Astrid Lindgrens minne (ALMA) tio år, vilket innebär att behovet av medel kommer att öka under detta jubileumsår. Exempelvis blir ALMA:s verksamhet huvudtema på världens största barnbokmessa i Bologna. Kulturrådet ämnar också arrangera en internationell konferens där de drygt 450 organisationerna och institutionerna som har rätt att nominera kandidater till ALMA-priset bjuds in tillsammans med tidigare ALMA-pristagare för att belysa barn- och ungdomslitteraturens förutsättningar i olika delar av världen.

Kulturrådet föreslår

- att 20 miljoner kr avsätts 2011 för att möta det ökade behovet av rörliga medel för internationellt utbyte samt för övriga internationella insatser enligt ovan.

4.4 Ökade resurser till bild- och formområdet

Bild- och formområdet är ett område med en stor mångfald av uttryck och ett stort antal utövare. Dessutom finns inom fältet många aktörer som arbetar med att göra bild- och formkonsten tillgänglig: statliga, kommunala och privata museer, gallerier och enskilda curatorer. Intresset för bild och formkonst är stort och ökande. Flera konstmuseer kunde uppvisa rekordsiffror när det gällde antalet besökande under 2009. Ett stort antal nya konsthallar har öppnats under de senaste åren. Flera är under uppbyggnad.

Bild- och formkonsten har en stor kommersiell marknad och har också en stor andel egenföretagare bland sina utövare. Samtidigt har bild- och formkonstnärerna lägre intäkter än utövare inom andra konstområden.

Kulturrådet har hösten 2009 antagit en strategi för sitt arbete med bild- och formområdet för att säkerställa att arbetet med bild- och formkonst bedrivs strukturerat, målinriktat och långsiktigt. Inom ramen för detta arbete har Kulturrådet påbörjat arbetet med att utveckla särskild statistik för området med ett regionalt perspektiv. De övergripande målsättningarna enligt denna strategi anger att Kulturrådets uppgift bl.a. är att skapa förutsättningar för människor att ta del av bild- och formkonst av hög kvalitet samt att förbättra förutsättningarna för de professionella bild- och formkonstnärerna att kunna basera sin försörjning på utfört konstnärligt arbete.

Behov av ökade resurser finns generellt när det gäller att ge utställningsarrangörerna inom bild- och formområdet bättre förutsättningar att göra den samtida bild- och formkonsten mer tillgänglig för så många som möjligt

samt stärka de yrkesverksamma bild- och formkonstnärernas ekonomiska villkor.

Särskilda insatser behövs inom en rad områden, t.ex. för att utveckla det pedagogiska arbetet, stärka det internationella utbytet och se till att utställningsverksamhet med samtida konstnärer når ut bättre.

En annan viktig fråga är att stärka de ideella organisationernas möjligheter att i enlighet med det nya statliga avtalet betala utställnings- och medverkandeersättning till yrkesverksamma bild- och formkonstnärer.

Det nya statliga avtalet för utställnings- och medverkandeersättning trädde i kraft 1 januari 2009. Avtalet är vägledande för samtliga organisationer som tar emot stöd från Kulturrådet för att ställa ut samtida bild- och formkonst. Frågan om ersättningar för konstnärer har också lyfts i regionala dialoger och avsiktsförklaringar med regioner och landsting.

Att följa det mer omfattande avtalet för utställnings- och medverkandeersättning, som tar hänsyn till nedlagd tid under produktion, installering och pedagogik under och inför utställningsperioden – arbete som konstnärerna tidigare förväntats utföra gratis – kommer att innebära stora merkostnader för utställningsarrangörer och museer.

Kulturrådet har sedan flera år tillbaka disponerat 8 miljoner kr per år för att täcka utställarnas ökade kostnader i samband med utställningsersättningen. Med ett nytt och mera omfattande avtal är det myndighetens bedömning att det behövs ytterligare 9 miljoner kr 2011 för att öka utställarnas verksamhetsbidrag till en nivå där det är möjligt att följa avtalets intentioner. Dessutom behövs medel för utbildningsinsatser i anslutning till utställnings- och medverkandeavtalet. Kulturrådet utesluter inte att ytterligare resurser kommer att behövas under kommande år för utställningsersättning.

Kulturrådet föreslår

- att 9 miljoner kr avsätts för att kompensera utställningsarrangörer och museer för ökade kostnader 2011 samt
- att en miljon kronor avsätts för utbildningsinsatser i anslutning till det nya avtalet om utställnings- och medverkandeersättning på bild- och formområdet för 2011.

4.5 Ökade insatser inom dansområdet

Det handlingsprogram för den professionella dansen, som Kulturrådet på regeringens uppdrag sammanställde 2005, hade som främsta syfte att både skapa förutsättningar för den konstnärliga utvecklingen på området och ge fler människor möjlighet att ta del av professionell dans.

Programmet reviderades 2006 samtidigt som regeringen ökade anslagen, vilket bl.a. möjliggjorde en höjning av produktionsbidragen till de fria dansgrupperna och koreograferna och en permanentning av Dansnät Sverige.

När hela processen med Handlingsprogram för den professionella dansen utvärderades våren 2009 konstaterades bl.a. att det idag finns en struktur för dans som inte funnits tidigare och att dansen som konstform har fått en framskjuten plats på den kulturpolitiska agendan. Detta har bl.a. lett till att nya arrangörer tillkommit, att publikintresset stärkts och att förståelsen rent allmänt för den professionella dansens villkor har ökat.

Mycket av infrastrukturen finns således på plats genom insatser från stat, landsting och kommuner. Nu handlar det om att värna om den konstnärliga utvecklingen och se till att dansare och koreografer får rimliga arbetsvillkor. Flera rapporter (bl.a. från Dansalliansen) har under det senaste året pekat på frilansande dansares och koreografers arbetsvillkor med korta, oregelbundna arbetsperioder mot låg ersättning. De ökade kostnaderna i produktionsledet har grupperna och koreograferna försökt hantera bl.a. genom att minska antalet dansare och korta repetitionstiderna inför varje ny produktion. Det är självklart att det får negativa konsekvenser för den konstnärliga utvecklingen.

Svenska dansare och koreografer efterfrågas också alltmer för internationella gästspel och festivaler. Behovet av ett Informationskontor för dans, som kan främja svensk dans och förmedla kontakter nationellt och internationellt, har blivit allt större. Sådana finns i en rad europeiska länder. (Se 4.3.)

Tillsammans med Konstnärsnämnden vill Kulturrådet inför perioden 2011–2013 samverka kring frågor som rör den konstnärliga utvecklingen och ersättningsvillkor inom det fria danslivet. Det handlar bl.a. om att höja nivån på verksamhetsbidragen inom dansområdet och på lämpligt sätt differentiera bidragsfördelningen utifrån verksamhet och behov hos olika kategorier av grupper och koreografer. Det sistnämnda är inte minst viktigt i internationella sammanhang. Kulturrådet och Konstnärsnämnden kommer under 2010 att gemensamt utforma en strategi för hur detta bäst kan ske.

Kulturrådet föreslår

- att det till riktade insatser för den konstnärliga utvecklingen bland fria grupper och koreografer och för en höjd ersättningsnivå inom dansområdet avsätts ytterligare 4 miljoner kr 2011

4.6 Särskilda insatser för yttrandefriheten

I målen för den nationella kulturpolitiken har alltid yttrandefriheten funnits med som en grund för de offentliga

insatserna inom kulturområdet. Detta betonas också särskilt i de nya kulturpolitiska målen. Vad detta innebär, är att yttrandefriheten egentligen aldrig är en självklar rätt utan måste försvaras och utvecklas. I den kulturpolitiska vardagen kan detta innebära många olika slags insatser, stora och små, men med ett gemensamt mål: Att göra det möjligt för alla människor att genom kulturella uttryck komma till tals med sina tankar, behov och erfarenheter. Det innebär att det inte ska behövas särlösningar för vissa grupper i samhället utan att alla behov ska inkluderas i generella insatser och bidragssystem. Det kan dock i vissa fall finnas behov av särskilda insatser t.ex. i ett inledningsskede. I det följande lyfter Kulturrådet fram några sådana förslag.

Nationella minoriteter

Kulturrådet kan konstatera att det finns ett mycket stort och varierat behov av åtgärder för att de nationella minoriteterna ska kunna behålla och utveckla sin kultur i Sverige samt för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken, något som det allmänna har ett ansvar för i enlighet med lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk och i språklagen (2009:600). Inte minst bland barn och unga är kulturverksamhet ett viktigt medel för att bibehålla och utveckla språket och den kulturella identiteten.

Kulturrådets medel har sedan 2002 då anslaget tillfördes myndigheten, kommit att i allt högre grad genom regleringsbrev bindas till särskilt utpekade verksamheter. Behovet av ökade fria medel för befintliga och för nya aktörer är emellertid stort. Kulturrådet ser framför allt ett behov av att möjliggöra för fler nya sökande att utveckla projektidéer och på sikt skapa förutsättningar för fler organisationer att kunna bedriva långsiktig verksamhet. De nationella minoriteternas språk och kultur vilar på en mycket bräcklig institutionell grund. Inom området saknas mycket av det som stärker och legitimerar kulturell verksamhet inom andra samhällsområden. Därför behövs inte minst ekonomiska insatser för att stärka den kulturella infrastrukturen för dessa grupper.

Kulturrådet föreslår

- att 3 miljoner kr avsätts för 2011 för att stärka den kulturella infrastrukturen för de nationella minoriteterna.

Fristadsförfattare och andra förföljda kulturskapare

Författare och andra konstnärer har stor betydelse för utvecklingen av demokrati och yttrandefrihet i många länder. Därför är det angeläget att Sverige på olika sätt medverkar till att deras yttrandefrihet inte begränsas.

Målet är att fler kommuner i Sverige ska erbjuda fristäder för konstnärer som lever under svåra förhållanden och att dessa ska kunna ges ekonomiska möjligheter att utveckla sina respektive författarskap. Kulturrådet vill stärka de i Sverige boende fristadsförfattarnas möjligheter att bli en del av den litterära offentligheten. Den litterära verksamheten i Sverige tillförs också nya perspektiv genom att dessa författare ges möjligheter att producera, översätta och sprida texter, medverka i olika litterära sammanhang som festivaler, uppläsningar, litterära samtal etc.

Kulturrådet föreslår

- att en miljon kr avsätts fr.o.m. 2011, främst för att stödja kommuner och landsting i olika insatser som syftar till att ge förföljda författare och andra konstnärer en trygg fristad.

Insatser för att stärka en interkulturell utveckling

Kulturrådet har 2008–2010 ett utökat uppdrag att stärka internationella och interkulturella perspektiv inom sitt verksamhetsområde. 6 miljoner kr per år har anslagits till Kulturrådet för detta.

Kulturrådet arbetar för att integrera ett mångfaldsperspektiv i ordinarie verksamhet och prioriterar ansökningar som på ett kvalitativt sätt bidrar till att stärka en interkulturell utveckling. Kulturrådet kan dock konstatera att det finns ett behov av resurser utöver detta för särskilda insatser för att öka kunskapen och medvetenheten om ojämlikheter avseende etnisk och kulturell mångfald. De utökade resurserna 2008–2010 har använts till särskilda informationsinsatser från Kulturrådet, men även för att stödja kulturaktörer som genom utvecklingsarbeten bidrar till att öka och sprida kunskapen avseende kulturell mångfald. Medel har bland annat beviljats till Sveriges Hembygdsförening som driver ett nationellt projekt med bland annat utbildningsinsatser för att motverka främlingsfientliga krafter inom kulturarvsområdet. Medel har också beviljats till en kartläggning om professionell kulturverksamhet utanför de traditionella scenerna.

Att öka den kulturella mångfalden och internationella influenser är en förutsättning för ett varierat kulturutbud och konstnärlig utveckling. Samtidigt är ett aktivt mångfaldsarbete en fråga om yttrandefrihet och demokrati. Offentligt finansierad kultur har ett generellt uppdrag att stärka en interkulturell utveckling inom sin ordinarie verksamhet. Men medel för särskilda strategiska insatser, som inte kan beviljas med ordinarie verksamhetsstöd, kan dock förstärka arbetet. Dessa insatser kan bidra till att driva på utvecklingen mot en kultursektor som speglar Sveriges kulturella mångfald.

Kulturrådet föreslår att särskilda medel avsetts för informations- och utbildningsinsatser i syfte att stärka en interkulturell utveckling samt för att motverka främlingsfientlighet och rasism, med särskilt fokus på kulturarvsområdet.

Kulturrådet föreslår

- att 3 miljoner kr avsätts 2011 för en förstärkning av fria aktörers strategiska mångfaldsarbete för att nå en bredare och större publik, presentera sin verksamhet utanför de traditionella spelrummen och för att genom internationella samarbeten presentera ett bredare konstnärligt utbud i Sverige och därmed stärka en interkulturell utveckling. Kulturrådet föreslår att satsningen särskilt syftar till arrangörsledets arbete.

4.7 Forskning och utbildning kring genus och jämställdhet inom scenkonstområdet

Under inledningen av 2010 har flera händelser inträffat som satt jämställdheten inom scenkonsten med särskild tonvikt på de sexuella trakasserierna i branschen i ytterligare fokus. Bland annat har en undersökning genomförd av Sveriges Radios Ekoredaktion visat att det trots de insatser som gjorts och den debatt som förts under senare år fortfarande är ett stort problem att framförallt yngre kvinnliga skådespelare utsätts för trakasserier på grund av kön.

Kulturrådet har sedan flera år lämnat stöd till olika utvecklingsinsatser som bl.a. syftat till att komma tillrätta med dessa problem. Senast har en utbildning för konstnärliga chefer inom scenkonstbranschen genomförts under ledning av Teaterförbundet och Svensk Scenkonst: ”Utveckling av konstnärlig process, organisation och ledarskap ur jämställdhets- och genusperspektiv”. En ny omgång av denna utbildning inleds under våren 2010. Denna utbildning har vänt sig till chefer med konstnärligt ansvar inom teater-, dans- och musikinstitutioner. Många konstnärliga arbetsledare inom området såsom regissörer, koreografer och dirigenter har emellertid som regel endast tidsbegränsade anställningar vid institutionerna. De nås därför vanligen inte av olika kompetensutvecklingsinsatser som denna. Kulturrådet anser det därför angeläget att jämställdhets- och genusutbildningen vidgas till att omfatta fler kategorier arbetsledare inom scenkonstområdet.

I den rapport Kulturrådet sammanställde 2009 (*På väg mot jämställd scenkonst*) och som var en redovisning av det regeringsuppdrag myndigheten fick 2007, konstateras bl.a. att ett fortsatt och fördjupat arbete i samverkan med andra aktörer behöver fortsätta för att nå ytterligare resultat. Den senaste tidens utveckling har återigen visat på behovet av ytterligare forskning rörande ledarskap och

arbetsmiljö inom olika scenkonstverksamheter. Kulturrådet har därför ambitionen att under det närmaste året initiera tvärvetenskapliga forskningsprojekt som kan bidra till en fördjupad kunskap om arbetsförhållandena inom området. Resultaten från sådana forskningsinsatser kan skapa en ny grund för fortsatta utvecklingsinsatser inom området. Ambitionerna är att på sikt utvidga insatserna till att omfatta även andra konstområden.

Kulturrådet föreslår

- att 3 miljoner kr avsätts för fortsatt kompetensutveckling rörande jämställdhets- och genusfrågor inom scenkonstområdet samt för forskningsinsatser inom området.

4.8 Förändringar av Kulturrådets verksamhet

Enligt regeringens förslag i kulturpropositionen *Tid för kultur* (2009/10:3) föreslås en ny samverkansmodell mellan staten, landstingen/regionerna och kommunerna när det gäller fördelning av statliga bidrag, att träda i kraft från och med 2011. Kultursamverkansutredningen (SOU 2010:11) har nyligen presenterat sina förslag när det gäller den närmare utformningen av modellen. Utredningen konstaterar också att de närmaste åren kommer att bli arbetsintensiva och resurskrävande för Kulturrådet och att regeringen därför bör överväga att ge Kulturrådet tillfälligt ökade medel.

Inom regeringskansliet pågår dessutom ett arbete att vidareutveckla regeringens förslag om inrättandet av en ny myndighet för analys och uppföljning inom kulturområdet. Om en sådan myndighet inrättas kommer även detta att beröra Kulturrådets verksamhet. Ovissheten kring den nya myndigheten gör det mycket svårt att planera verksamheten vad gäller utvärdering, analys och statistik inom Kulturrådet under den närmaste treårsperioden. Enligt de ursprungliga planerna ska den nya analysmyndigheten överta vissa arbetsuppgifter som idag fullgörs av bl.a. Kulturrådet, Riksantikvarieämbetet och Riksarkivet. Vilka uppgifter det rör sig om är idag inte känt. Enligt regeringens proposition *Tid för kultur* ska den nya analysmyndigheten börja arbeta 2011.

Konsekvenserna av dessa förslag kan komma att innebära stora förändringar för Kulturrådet både vad gäller kompetensprofil och resursfördelning. Myndigheten bedömer att den nya samverkansmodellen kommer att ta minst tre år att utveckla och etablera och att Kulturrådets ökade kostnader i anslutning till detta uppdrag, med 2010 års budgetnivå som bas, uppgår till minst 3 miljoner kr per år.

Kulturrådet föreslår

- att sammanlagt 9 miljoner kr avsätts för detta ändamål varav 3 miljoner kr avser 2011.

4.9 Ökade pensionskostnader

I november 2009 fick scenkonstinstitutionerna kännedom om att Statens pensionsverk (SPV) avser fakturera dessa med betydande belopp retroaktivt för pensionskostnader föranledda av ändrade pensionsförmåner för korttidsanställda och tjänstlediga. Beslut om regeländringarna fattades 2006 och gäller retroaktivt från 2003. Efter framställning från Svensk Scenkonst har SPV medgivit institutionerna uppskov med betalning i högst 2 år. Det samlade beloppets storlek är ännu inte känt, inte heller hur enskilda

institutioner kommer att drabbas. Kulturrådet har därför inte heller kunnat bedöma konsekvenserna av de nya oväntade pensionskostnaderna vid fördelning av årets verksamhetsbidrag.

Enligt underhandsuppgifter från SPV kommer de högsta kraven att riktas mot musikteater-, musik- och dansinstitutionerna. Kulturrådet vill framhålla att det nu inträffade ytterligare förstärker behovet att reformera scenkonstens pensionssystem i enlighet med det utredningsförslag som för närvarande bereds inom regeringskansliet.

5. REGELFÖRÄNDRINGAR

Under avsnitt 3:2 ap.1 i regeringens budgetproposition för 2010 finns medel för bidrag till Expertkommittén för översättning av finskspråkig facklitteratur till svenska. Denna kommitté är upplöst. Finnish Literature Exchange (FILI) ansvarar för översättning av finsk litteratur till

andra språk och dessutom finns ett program finansierat av Kulturkontakt Nord för översättningsstöd från ett nordiskt språk till ett annat. Anslaget till Kulturrådet bör således utgå.

6. FÖRORDNINGAR

Kulturrådets stöd till nationella minoriteters språk och kultur fördelas idag endast med stöd i regleringsbrev. Institutet för språk och folkminnen har från och med mars 2010 ett nytt uppdrag att fördela medel till nationella minoriteters språk och har en särskild förordning för detta ändamål. I en situation då Kulturrådet som statens representant från och med 2011 går in i en delvis ny roll inom ramen för den föreslagna Kultursamverkansmodellen, är det viktigt att myndighetens uppdrag och verksamhet förtydligas och preciseras. Av detta skäl är det Kulturrå-

dets bedömning att en särskild förordning skulle behövas för att tydligare definiera myndighetens ansvarsområde.

Delvis av samma skäl bedömer Kulturrådet det som angeläget att se över förordningen om statsbidrag till teater-, dans- och musikverksamhet i mindre ensembler och fria grupper (1974:452). Där vill rådet dessutom peka på behovet av en anpassning av förordningen till de förutsättningar och behov som finns idag. Gällande förordning är från 1974.

7. TABELLER

BEMYNDIGANDEN

Fria grupper

Tkr	Utfall 2009	Prognos 2010	Förslag 2011	Beräkn 2012	Beräkn 2013
17 07 03 Bidrag till fria teater-, dans- och musikgrupper, arrangörer samt vissa aktörer av kulturpolitiskt intresse (a)					
Ingående åtaganden	79 735	80 000	80 000	100 000	100 000
+ Nya åtaganden	80 000	80 000	100 000	100 000	100 000
- Infriade åtaganden	-79 735	-80 000	-80 000	-100 000	-100 000
Utestående åtagande vid årets slut	80 000	80 000	100 000	100 000	100 000

Tidskriftsstöd

Tkr	Prognos 2010	Förslag 2011	Beräkn 2012	Beräkn 2013
17 03 02 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter (a)				
Ingående åtaganden	0	0	20 000	20 000
+ Nya åtaganden	0	20 000	20 000	20 000
- Infriade åtaganden	0	0	-20 000	-20 000
Utestående åtagande vid årets slut	0	20 000	20 000	20 000

AVGIFTSBELAGD VERKSAMHET

Uppdragsverksamhet (tkr)	Bal resultat 2008-12-31	Prognos Resultat 2010	Beräknade Intäkter 2011	Beräknade Kostnader 2011	Beräknat Resultat 2011
Offentlighetsrättslig verksamhet					
Statliga utställningsgarantier	71	0	1 300	1 300	0
Tjänsteexport	0	0	2 000	2 000	0
Summa	71	0	3 300	3 300	0

FINANSIERING

Not	Anslag Utgiftsområde 17	Utfall 2009	Prognos 2010	Förslag 2011	Beräkning 2012	Beräkning 2013
	Kultur, medier, trossamfund och fritid					
1.	17 01 001 Statens kulturråd	47 283	50 854	45 064	45 314	46 221
	001 Statens kulturråd	47 283	50 854	45 064	45 314	46 221
	17 01 002 Insatser för allmän kulturverksamhet och utvecklingsverksamhet	183 971	183 720	183 074	173 074	172 455
	001 Insatser för allmän kulturverksamhet och utvecklingsverksamhet	81 424	80 930	80 705	74 705	74 086
	002 Bidrag till alliansverksamheter	58 036	62 036	62 036	58 036	58 036
	003 Bidrag och andra insatser för nationella minoriteter	7 997	8 000	8 000	8 000	8 000
	004 Bidrag till internationell och interkulturell kulturverksamhet	36 514	32 754	32 333	32 333	32 333
	17 01 003 Skapande skola	60 634	111 971	111 971	114 871	117 169
	001 Skapande skola	60 634	111 971	113 781	114 871	117 169
	17 01 004 Försöksverksamhet med ändrad regional fördelning av kulturpolitiska medel	151 955	158 687	161 305	162 892	166 150
	001 Försöksverksamhet med ändrad regional fördelning av kulturpolitiska medel	151 955	158 687	161 305	162 892	166 150
	17 01 005 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet	5 885	6 065	6 178	6 302	6 428
	007 Statens kulturråd	2 282	2 355	2 347	2 394	2 442
	013 Centrala museer	3 603	3 710	3 655	3 728	3 803
	17 02 002 Bidrag till länsmusikverksamhet samt regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner m.m.	779 802	812 217	825 356	831 461	848 090
	003 Bidrag till länsmusikverksamhet samt regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner m.m.	779 802	812 254	825 356	831 461	848 090
	17 02 003 Bidrag till fria teater-, dans- och musikgrupper, arrangörer samt vissa aktörer av kulturpolitiskt intresse	154 924	160 652	158 503	168 503	161 673
	001 Bidrag till fria teater-, dans- och musikgrupper, arrangörer samt vissa aktörer av kulturpolitiskt intresse	145 564	148 530	148 381	157 742	151 349
	002 Fonogram och musikalier m.m.	9 360	12 122	10 122	10 761	10 324
	17 03 001 Bidrag till biblioteksverksamhet	47 808	49 107	49 915	50 404	51 412
	001 Bidrag till biblioteksverksamhet	47 808	49 138	49 915	50 404	51 412
	17 03 002 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter	125 980	124 182	124 182	124 182	126 666
	001 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter	125 980	124 285	124 182	124 182	126 666

Not	Anslag Utgiftsområde 17	Utfall 2009	Prognos 2010	Förslag 2011	Beräkning 2012	Beräkning 2013
	17 04 002 Konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön	3 526	1 526	1 526	1 526	1 526
	002 Bidrag till konstinköp till folkparker, folkets hus, bygdegårdar och nykterhetsorganisationer	3 526	1 526	1 526	1 526	1 526
	17 04 005 Bidrag till organisationer inom bild- och formområdet och verksamhetsstöd till vissa utställare	27 763	27 673	27 673	27 673	28 226
	001 Bidrag till organisationer inom bild- och formområdet och verksamhetsstöd till vissa utställare	26 105	26 033	26 015	26 015	26 535
	002 Bidrag till Akademien för de fria konsterna	1 658	1 658	1 658	1 658	1 691
	17 08 003 Bidrag till regionala museer	147 899	154 055	155 125	156 226	159 350
	001 Bidrag till regionala museer	147 899	154 147	154 055	156 226	159 350
	Summa anslag	1 737 430	1 840 709	1 849 872	1 862 428	1 885 366
	Avgifter som disponeras					
	Utställningsgarantier	850	1 300	1 300	1 300	1 300
	Tjänsteexport	500	500	1 500	1 500	1 500
	Summa avgifter	1 350	1 800	2 800	2 800	2 800
	Summa	1 738 780	1 842 509	1 852 672	1 865 228	1 888 166
	Räntekontokredit, tkr				2010 års kredit	Behov 2011
					7 000	7 000

1. Kulturrådet bedömer att det inte är möjligt att åstadkomma den besparing på anslaget som aviserats i BP2010. Dels har myndigheten långsiktiga åtaganden i form av anställningskontrakt och hyreskontrakt. Om uppsägning blir aktuell riskerar myndigheten att få göra stora engångsbetalningar till SPV gällande SPE- premie (särskild pensionsersättning enligt det statliga trygghetsavtalet). Övergången till kostnadsförsäkring innebär också att vid uppsägningar så belastas anslaget "år 1" för hela uppsägningkostnaden. Vidare föreslår utredningen "Spela samman - en ny modell för statens stöd till regional kultursamverkan, SOU 2010:11" att Kulturrådet får ett utökat uppdrag och under en övergångsperiod ska dubbla system finnas för hantering av fördelning av bidrag till regionerna.

KREDITER

Anslag	Beräkning 2011		Beräkning 2012		Beräkning 2013		Före- slagen
	Belopp	kredit	Belopp	kredit	Belopp	kredit	kredit
Utgiftsområde 17							
Kultur, medier, trossamfund och fritid							
17 01 001 Statens kulturråd	45 064	6 760	45 314	6 797	46 221	6 933	15%
001 Statens kulturråd	45 064		45 314		46 221		
17 01 002 Insatser för allmän kulturverksamhet och utvecklingsverksamhet	183 074	5 492	173 074	5 192	172 455	5 174	3%
001 Insatser för allmän kulturverksamhet och utvecklingsverksamhet	80 705		74 705		74 086		
002 Bidrag till alliansverksamheter	62 036		58 036		58 036		
003 Bidrag och andra insatser för nationella minoriteter	8 000		8 000		8 000		
004 Bidrag till internationell och interkulturell kulturverksamhet	32 333		32 333		32 333		
17 01 003 Skapande skola	111 971	3 359	114 871	3 446	117 169	3 515	3%
001 Skapande skola	113 781		114 871		117 169		
17 01 004 Försöksverksamhet med ändrad regional fördelning av kulturpolitiska medel	161 305		162 892		166 150		
001 Försöksverksamhet med ändrad regional fördelning av kulturpolitiska medel	161 305		162 892		166 150		
17 01 005 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet	6 178	185	6 302	189	6 428	193	3%
007 Statens kulturråd	2 347		2 394		2 442		
013 Centrala museer	3 655		3 728		3 803		
17 02 002 Bidrag till länsmusikverksamhet samt regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner m.m.	825 356	24 761	831 461	24 944	848 090	25 443	3%
003 Bidrag till länsmusikverksamhet samt regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner m.m.	825 356		831 461		848 090		
17 02 003 Bidrag till fria teater-, dans- och musikgrupper, arrangörer samt vissa aktörer av kulturpolitiskt intresse	158 503	4 755	168 503	5 055	161 673	4 850	3%
001 Bidrag till fria teater-, dans- och musikgrupper, arrangörer samt vissa aktörer av kulturpolitiskt intresse	148 381		157 742		151 349		
002 Fonogram och musikalier m.m.	10 122		10 761		10 324		
17 03 001 Bidrag till biblioteksverksamhet	49 915	1 497	50 404	1 512	51 412	1 542	3%
001 Bidrag till biblioteksverksamhet	49 915		50 404		51 412		
17 03 002 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter	124 182	3 725	124 182	3 725	126 666	3 800	3%
001 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter	124 182		124 182		126 666		
17 04 002 Konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön	1 526	46	1 526	46	1 526	46	3%
002 Bidrag till konstinköp till folkparker, folkets hus, bygdegårdar och nykterhetsorganisationer	1 526		1 526		1 526		
17 04 005 Bidrag till organisationer inom bild- och formområdet och verksamhetsstöd till vissa utställare	27 673	830	27 673	830	28 226	847	3%
001 Bidrag till organisationer inom bild- och formområdet och verksamhetsstöd till vissa utställare	26 015		26 015		26 535		
002 Bidrag till Akademien för de fria konsterna	1 658		1 658		1 691		
17 08 003 Bidrag till regionala museer	155 125	4 654	156 226	4 687	159 350	4 781	3%
001 Bidrag till regionala museer	154 055		156 226		159 350		
Summa anslag	1 849 872		1 862 428		1 885 366		

LÅNERAM

Lån och räntor (tkr)	Prognos 2010	Förslag 2011	Beräkn 2012	Beräkn 2013
IB lån i RGK	8 014	9 014	10 014	10 014
Beräknad nyupplåning	3 000	3 500	2 500	3 500
Beräknad amortering	2 000	2 500	2 500	2 500
UB lån i RGK	9 014	10 014	10 014	11 014
Föreslagen låneram	11 000	11 000	11 000	11 000
Beräknad ränteutgift	128	238	300	315
Ränteantagande för nyupplåning	1,5%	2,5%	3,0%	3,0%
Finansiering av räntor och avskrivningar UO 17 01 01 001 Statens kulturråd	2 128	2 738	2 800	2 815